

Jak se z nás stali badatelé minulosti ?

Jako všichni ostatní i my jsme se chtěli zúčastnit soutěže Děťství v proměnách času, ale vybrat takové téma, která zaujme ostatní a přinese něco nového, nebylo jen tak. Historických památek a míst v našem malém městečku JEVIŠOVICE, na jižní Moravě, je opravdu spousta. Ke všem se váže nějaká pověst, povídka či báje a jsou historicky dohledatelná. Nás nejvíce zaujaly kapličky. O těchto stavbách nejsou v místních kronikách větší zmínky, proto se z nás stali badatelé minulosti a jak se dříve tradovala lidová slovesnost i my jsme oslovili místní obyvatele a sbírali informace a dávali dohromady fakta.

Ten, kdo prochází naší vlastí s očima otevřenýma, nemůže si nepovšimnout, že území Čech a Moravy je doslova poseto pomníky křesťanské víry. Jedná se zejména o tzv. Boží muka a jednoduché výklenkové kapličky, stavěné v polích, u cest, na krajích obcí, někdy i v ohradních zdech či jako součásti obytných domů.

Kaplička na vrchu Špičáku

Božími muky jsou míněny především štíhlé sloupky, buď kamenné nebo zděné, výjimečně dřevěné. Jejich tvar snad vychází z představy sloupu, u kterého byl bičován Ježíš Kristus.

Standardní Boží muka z období gotiky jsou tvořena třemi částmi. Jedná se o *patku*, *dřík* a *hlavici*, které bývají někdy vytesány z jednoho kamene, ale daleko častěji se skládají z jednotlivých dílů spojených jako lego.

Patka

Patka je nejspodnější část Božích muk, připomínající sokl. Bývá nejčastěji obdélníkového tvaru s ohlazenými stěnami. Vrchní hrany patky mohou být různě zkoseny. Podzemní část patky se pozná podle toho, že není opracována.

Dřík

Na patku navazuje, většinou poměrně dlouhý dřík (1,5–2 m). Je užší než patka, opět obdélníkového tvaru, přičemž postranní hrany jsou zkoseny. Setkáváme se i s dříky v podobě spirály a později též válce. Dřík může na sobě nést reliéfy různých znaků, nápisy či data (ta nemusí ale vždy odpovídat stáří Božích muk).

Hlavice

Hlavice je zakončení této malé sakrální stavby. Jedná se o různě tvarovanou boudičku s nikami, na jejímž vrcholu může být kamenný křížek. Hlavice mohou být různě zdobené s různými rostlinnými motivy. Pokud se uvnitř hlavice nachází soška, bývá většinou novějšího data. Pokud došlo v průběhu let k ulomení kamenného křížku, byl nahrazen kovovým. V průběhu baroka byly též ulomené hlavice nahrazovány jinými sochařskými dílky či kříži s Ježíšem Kristem.

První zpráva o existenci Božích muk pocházejí ze 14. stol. a k nejstarším zachovaným exemplářům z kamene na našem území patří ukázky datované do 15. století.

Druhou skupinu tvoří cihlová Boží muka, kterým lidé běžně říkají kapličky, na Moravě jsou někdy označovány jako "poklony". Jejich hmotu většinou člení zdobné architektonické články jako římsy, štítky nebo niky, určené pro uložení sošky nebo obrázku. Některé formy již tvoří přechod k typu kapliček, neboť jsou v průčelí vybaveny větším zamřížovaným výklenkem, v němž lze umístit drobný oltářík.

Autory této skromné architektury byli většinou venkovští zedníci, samouci a prostí lidé.

Nás ovšem nezajímá drobná sakrální architektura z vědeckého nebo jen estetického hlediska, ale chceme si jí povšimnout očima našich zbožných předků. Ti ji stavěli na svých pozemcích především ke slávě Boží a proto, aby vybízela je samé nebo i kolemjdoucí k pozdvižení mysli k Bohu, k modlitbě. Většinou se stala podnětem ke stavbě nějaká konkrétní událost ze života (**poděkování za uzdravení, památka na zemřelou osobu, neštěstí, živelná pohroma apod.**).

Naši první zastávkou na cestě bude zvláštní kaplička, která patří k rodinnému domu. Byla postavena v 19.století na popud rodiny, která bydlela v onom rodinném domě. Rodina měla dvě dcery. První dcera se šťastně vdala, ale ta druhá byla nešťastně zamilovaná, a tak postavili tuto kapličku k prosbě Pánu Bohu, aby seslal na tuto dceru štěstí a vymodleného ženicha.

Na fotkách můžeme vidět jak vypadala kaplička dříve. A na posledním obrázku (barevném) je dnešní kaplička. Bohužel v chátrajícím stavu. Dnešní majitelé domu se o kapličku nestarají. Ve vzpomínkách zůstává i Panna Marie, která byla patronkou této kapličky. Panenku Marii si ještě naši dědečkové i pradědečkové pamatují jak se zájmem pokukovala na kolemjdoucí.

Další významné kapličky jsou podél silnice. Pověst z 18.století říká, že jeden chromý muž konal obtížnou cestu ze Znojma do Mašůvek a na mnoha místech musel odpočívat. Když se v Mašůvkách uzdravil, nechal z vděčnosti postavit při cestě před Mašůvkami sedm kapliček k uctění sedmi radostí Panny Marie. Dodnes jsou kapličky pro poutníky velmi navštěvovanými místy.

Dalším významným místem jsou Boží muka sv. Trojice tzv. Floriánek. Pochází ze 16.století.

Na kruhové podezdívce stojí trojboká kaplička s obloukovitými výklenky. Ve výklenku směrem k továrně je socha sv. Floriána, ve výklenku směrem k severozápadu je socha sv. Rocha a ve výklenku směrem k jihu je socha sv. Šebestiána. Nad sochami pod trojbokou stříškou je ve výklenku na všechny tři strany otevřeném socha umučeného KRISTA „ECCE Homo,,...(Ježíš Kristus se prý v této době málokdy dával do podoby lidské postavy a výjimečnost tohoto posvátného místa je, že právě v horní části je Ježíš v lidské podobě)

Začali jsme zjišťovat, proč právě této svaté trojici bylo místo zasvěceno.

Svatý FLORIÁN je považován za patrona profesí, které souvisejí s ohněm – hasičů, hutníků, kominíků, hrnčířů či pekařů. V ikonografii je představován obvykle v oblečení římského důstojníka s nádobou na hašení, případně přímo hasící požár. Jeho kult byl značně rozšířen i v českých zemích a jeho sochy se budovaly na ochranu proti požáru.

Svatý ŠEBESTIÁN Po svatořečení začal být uctíván jako patron vojáků, střelců, hrnčírů, kartáčníků a obchodníků s kovovým zbožím.

Ve skupině svatých pomocníků je spolupatronem svatého Rocha proti moru. Často se objevují na barokních morových sloupech.

Svatý ROCH se těšil v 15.stol. velké oblibě a byly mu, podobně jako svatému Šebestiánovi, adresovány přimluy za uzdravení nemocných při morových epidemiích.

Svatý Roch bývá znázorňován jako mladý zarostlý muž v poutnickém odění (široký klobouk a hůl), který si vykasává oděv na noze, takže jsou patrné praskající morové vředy na jeho stehně. Doprovází jej pes, který někdy olizuje hnis, vytékající z vředu na noze. Velmi častým protějškem svatého Rocha v sousoších či obrazech je svatý Šebestián.

Svatá trojice nám odpověděla na otázky čeho se lidé dříve obávali a právě proč tuto trojici vystavěli.

A poslední pomyslnou zastávkou na naší cestě kapličkami jsme vybrali kapličku v parku. Kaplička se nachází v blízkosti našeho Nového zámku. Pověst či myšlenka vypráví, že si ji nechal zbudovat tehdejší majitel zámku. Inu bylo mu smutno po rodném kraji a po rodné vsi i po modlitebně. Pověřil tedy své poddané, aby mu na vzhledném místě postavili repliku kapličky z Beskyd, kapličku jemu tak blízkou, až srdce plesalo. Zprvu nebylo ujednáno komu bude kaplička zasvěcena, nakonec však byla vybrána Panna Marie. Interiér kapličky byl vybrán ze zámku a tvořil jej: obraz malovaný na plátně, který zobrazuje Snímání Krista z kříže a soška Bolestné Panny Marie z bílého mramoru. Dále byly vybrány dvě dřevěné sošky andělíčků, jak drží svícen. Před madonou byl postaven malý křížek, ještě další dva svícny a dvě vázy na květiny. Na stěnách pověšeny z každé strany tři menší obrazy. Kropenka byla zhotovena ručně. Kolem kapličky byla provedena úprava, vysázen ve větším množství barvínek a kapradiny. O něco později vysázeny zde i bílé tulipány. I babičky a prababičky pamatují, že kaplička byla zdobena bílými tulipány, snad proto, že je měl mladý pán tak rád. Stála tam prý také malá lavička, kam mohli modlíci či myslíci na rodnou zem složit hlavu.

Bohužel v dnešní době je tato kaplička zanedbaná a veškeré vybavení bylo odcizeno.

A tak jsme uzavřeli naše putování za tajemnými kapličkami v našem rodném městě. Zprvu jsme si říkali, že nevíme jestli o kapličkách vůbec něco zajímavého zjistíme a zda s tím zaujmeme i děti. Ale člověk miní a vše se mění, děti byly nadšeny pátráním po klíších minulosti. A hlavně poutavým vyprávěním každého pamětníka, kterému jsme s jiskřičkou v očích naslouchali. A tak uzavíráme naše pátrání myšlenkou, že i kdybychom nic nevyhráli, či se neumístili na pomyslných místech nám to nevadí, neb jsme mnohem vzdělanější než dříve. Tímto jsme Vám vděční za pomyslné „pošťouchnutí“ do historie. :)

Velké díky bychom chtěli věnovat paní kastelance Kampfové, za poskytnutí historických fakt a dále místnímu „dědečkovi“, p. Číhalovi, za krásné vyprávění, vtáhnutí do dějin a podstatná fakta, o které jsme se mohli v našem vyprávění opřít.

Další zdroje : www.wikipedia.org

Denisa Gottwaldová /18 let/ a pionýři Vaňkovi

z Pionýrské skupiny Jevišovice